

Asia: VN/30787/2022

Arviomuistio saaristolain päivittämistarpeista

Pykäläkohtaiset kommentit

Kommentit lain tarkoitukseen liittyen (§ 2 Lain tarkoitus)

Savonlinnan kaupunginhallitus yhtyy työryhmän muistiossa esitettyihin huomioihin pykälän osalta. Säännökseen on hyvä sisällyttää kolmantena merkittävänä tahona hyvinvointialueet. Säännöksen muotoilua on hyvä lisäksi muuttaa aktiivisempaan muotoon nykyisen ”on pyrittävä” -muotoilun sijasta. Kiinteä asutus viitanee pysyvään asumiseen, ja tämä on epätarkoituksenmukainen ilmaisu ottaen huomioon, että lain tarkoittamalla alueella voi olla hyvin runsas määrä vapaa-ajanasukkaita tai etätöytä tekeviä. Ihmiset asuvat, työskentelevät, yrittävät, opiskelevat ja lomailevat monipaikkaisesti. Yhä useampi vapaa-ajanasukas asuu yhä ympärivuotisemmin vapaa-ajan asunnollaan, siis ajallisesti kauemmin kuin aikaisemmin.

Kommentit saariston käsitteeseen liittyen (§ 3 Saariston käsite)

Savonlinnan kaupunginhallitus pitää tärkeänä 3 §:n saariston käsitteen täsmentämistä. Täsmentämisessä työryhmän muistiossa esitetty valmistelun kohteena oleva saaristoluokittelu on lähtökohtaisesti hyvä lain soveltamista yhdenmukaistava ja sen läpinäkyvämmäksi tekevä menettely. Saaristoa olosuhteiltaan muistuttavat alueet olisi hyvä määrittää tarkemmin laintasolla, eikä pelkästään lakia alemman tasoisessa sääntelyssä.

Savonlinnan kaupunginhallitus pitää myönteisenä työryhmän muistion kohdassa 5.2.1 lausuttua, jonka mukaan saaristoluokittelu täsmentää ja tarkentaa nykykäsitystä saaristoista ja vesistöisistä alueista sekä sitä, että samalla saaristoiset ja vesistöiset alueet myös laajentuvat, sillä tarkastelu perustuu maantieteellisiin määritelmiin, joissa on pyritty mahdollisimman vähäiseen tulkinnanvaraisuuteen ja poikkeuksiin.

Kommentit elinkeinotoiminnan tukemiseen liittyen (§ 4 Elinkeinotoiminnan tukeminen)

Savonlinnan kaupunginhallituksen näkemyksen mukaan pykälä vaatii uudistamista. Tämän säännöksen yhteydessä voitaisiin arvioida myös tietoliikenneyhteyksien rakentamisen tai matkailun edellytysten tukemista.

Kaupunginhallitus katsoo perustelluksi, että elinkeinon tukemista koskevaan säännökseen voi olla perusteltua ottaa vastaavankaltaista sääntelyä kuin 5 §:ssä ja 6 §:ssä on voimassa olevassa laissa eli säännöksessä olisi mahdollista ottaa kantaa elinkeinon vaikuttavien palveluiden joustavuuteen ja hinnan kohtuullisuuteen.

Kommentit liikenne- ja kuljetuspalveluihin liittyen (§ 5 Liikenne- ja kuljetuspalvelut)

Kaupunginhallitus yhtyy työryhmän muistion havaintoon siitä, että nykyisessä muotoilussa ei huomioida kausiasujia tai monipaikkaisesti työtä tekeviä. Tämän lisäksi, kuten pykälässä 4, voitaisiin tähän pykälään lisätä maininta tietoliikennepalveluiden toteuttamisesta.

Kommentit peruspalveluihin ja erityispalveluihin liittyen (§ 6 Peruspalvelut ja erityispalvelut)

Kaupunginhallitus pitää pykälää saaristoalueiden elinvoiman kannalta merkityksellisenä. Kaupunginhallitus katsoo, että säännöksen sisällöstä tulisi arvioida myös muiden kuin vakinaisten asujien asema. Lisäksi säännökseen tulisi lisätä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäjinä myös hyvinvointialueet.

Kommentit valtion työpaikkoihin liittyen (§ 7 Valtion työpaikat)

-

Kommentit alueiden käytön suunnitteluun liittyen (§ 8 Alueiden käytön suunnittelu)

Savonlinnan kaupunginhallitus katsoo, että nykyisenkaltainen säännös on perusteltua olla saaristolaisa.

Kommentit saaristokuntaan liittyen (§ 9 Saaristokunta)

Savonlinnan kaupunginhallituksen näkemyksen mukaan 9 § on lain merkityksellisimpiä pykäläiä.

Savonlinnan kaupunginhallitus pitää tärkeänä 9 §:n saaristokuntaa koskevien säännösten täsmentämistä. Työryhmän muistiossa todettu täsmentämisen muoto, saaristoluokittelun lisänä oleva saaristoisen kunnan määrittävä saaristoindeksi voisi yhdenmukaistaa 3 §:n saariston ja saaristokunnan käsitteiden tulkintaa ja tuoda soveltamisen edellytyksiä läpinäkyväksi. Lisäksi kaupunginhallitus katsoo, että saaristoluokittelu ja saaristoindeksi saattavat tehdä saaristo-osakuntamäärittelyn tarpeettomaksi.

Kaupunginhallitus katsoo, että nykyisen lain mukaista määrittelyä täsmennettäessä lainvalmistelussa tulee lähteä siitä, ettei nykyisten saaristokuntien tai saaristo-osakuntien asemaa heikennetä.

Kommentit saaristokunnan taloudelliseen asemaan liittyen (§ 10 Saaristokunnan taloudellinen asema)

-

Kommentit saaristoasioiden hoitoon kunnassa liittyen (§ 11 Saaristoasioiden hoito kunnassa)

Savonlinnan kaupunginhallitus yhtyy työryhmän muistiossa esitettyyn, jonka mukaan pykälään sijoitettaisiin tavoitteita saaristoon liittyvien asioiden hoitamiseksi, mutta kunnalle jäisi päätösvalta toimintatavoista, joilla tavoitteisiin päästäisiin.

Kommentit ympäristöhoitoavustukseen liittyen (§ 12 Ympäristöhoitoavustus)

Savonlinnan kaupunginhallitus pitää säännöstä merkityksellisenä ja yhtyy siihen näkemykseen, että säännöksen ympäristön käsite edellyttää uudelleenarviointia. Ympäristön käsitteen tulisi huomioida myös kulttuuriympäristö, jolla välillisesti saattaa olla merkitystä myös alueen matkailuun.

Kommentit muihin tukitoimiin liittyen (§ 13 Muut tukitoimet)

-

Kommentit saaristoasiain neuvottelukuntaan liittyen (§ 14 Saaristoasiain neuvottelukunta)

Kaupunginhallitus yhtyy työryhmän muistiossa esitettyihin arviointeihin siten, että pykälää voitaisiin päivittää niin, että pykälään kirjattaisiin myös neuvottelukunnan sihteeristö ja sen tehtävät.

Muuta kommentoitavaa saaristolain päivittämiseen liittyen

Savonlinnan kaupunginhallituksen 23.1.2023 päätöksen § 10, lausunnon alkuosa:

Laki saariston kehittämisestä annettiin vuonna 1981. Suurin osa lain kirjauksista on pysynyt muuttumattomana yli 40 vuotta.

Saaristo toimintaympäristönä sekä myös muu lainsäädäntö ovat muuttuneet viimeisen neljänkymmenen vuoden aikana. Saaristolakiin kohdistuukin päivittämistarpeita niin lain rakenteeseen kuin lain sisältöön liittyen. Rakenteelliset muutospaineet liittyvät mm. vuonna 2000 voimaan tulleeseen perustuslakiin. Saaristolaki perustuu vuoden 1919 hallitusmuotoon, joka on nykyisen perustuslain edeltäjä, eikä se näin vastaa nykyisen perustuslain vaatimuksia. Toimintaympäristön yksi suurimmista muutoksista on kausiasukkaiden määrän kasvu. Saaristossa ei ole koskaan ollut näin paljon asukkaita, kun huomioidaan myös saariston kausiasukkaat. Saaristossa vietetään yhä enemmän aikaa, moni jopa ympärivuotisesti, vaikka vakituinen asuinpaikka olisi jossakin muualla. Digitalisaatio on myös yksi saaristoon vaikuttava tekijä. Se mahdollistaa työnteon saaristosta sekä tuo mahdollisuuksia palvelutarjontaan. Saaristo on myös houkutteleva matkailukohde ja sen luonto- ja kulttuuriarvot ovat merkittävät koko yhteiskunnan näkökulmasta.

Arviomuistion mukaan tällä hetkellä saaristokunniksi on nimetty kahdeksan kuntaa: Enonkoski, Hailuoto, Kemiönsaari, Kustavi, Maalahti, Parainen, Puumala ja Sulkava.

Saaristo-osakuntia on tällä hetkellä 40: Asikkala, Espoo, Helsinki, Hirvensalmi, Inkoo, Joutsa, Juuka, Jyväskylä, Kaarina, Kirkkonummi, Kitee, Kivijärvi, Kotka, Kuhmoinen, Kuopio, Lieksa, Liperi, Loviisa, Luhanka, Luoto, Mikkeli, Mustasaari, Naantali, Närpiö, Parikkala, Pori, Porvoo, Pyhtää, Raasepori, Ruokolahti, Rääkkylä, Salo, Savonlinna, Sipoo, Taipalsaari, Taivassalo, Tervo, Uusikaupunki, Vaala ja Vöyri.

Saaristo-osakunta-asema tuo Savonlinnan kaupungille valtionosuuksia noin 1,4 miljoonaa euroa vuonna 2023. Saaristolaisiksi arvioituja henkilöitä Savonlinnassa on 4773 henkilöä. Vuoden 2021 lopun otannan perusteella Savonlinnassa on eniten saaristoväestöä Suomessa. Seuraavaksi eniten on Naantalissa, 4263 henkilöä.

Savonlinnan kaupunginhallitus pitää tärkeänä, että saaristolakia kokonaisuudessaan ja sen yksittäisiä säännöksiä arvioidaan ja muutetaan vastaamaan muuttuneita olosuhteita ja yhteiskunnan vaatimuksia. Yleisesti ottaen Savonlinnan kaupunki yhtyy työryhmän muistioon kirjattuihin havaintoihin säännösten muotoilujen nykyaikaistamis- ja täsmennystarpeista. Jäljempänä Savonlinnan kaupunginhallitus ottaa kantaa vain niihin pykäliin, joissa on jotain erityistä huomioitavaa.

Tässä täsmennyksessä ei voida unohtaa Savonlinnan kaupungin tai sen kaltaisten kuntien keskustataajamien erityispiirteitä. Nämä erityispiirteet johtuvat nimenomaan vesistöisyydestä ja saaristoisuudesta.

Vesistöisyys ja saaristoisuus aiheuttavat lisäkustannuksia siltojen, satamien, lossien, lauttojen ja linnuntietä pidempien teiden rakentamisen ja ylläpitämisen vuoksi. Saaristoisuuden ja vesistöisyyden aiheuttama pirstaleisuus hajottaa yhdyskuntarakentamista ja pidentää huomattavasti palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden etäisyyksiä ja vastaavasti maanteyhteyksiä aiheuttaen merkittäviä lisäkustannuksia. Ylipäänsä teollisuuden ja elinkeinon vaatima yhdyskuntarakentaminen ja sähköistäminen ja muut energiaratkaisut edellyttävät lisäkustannuksia aiheuttavia ylimääräisiä toimenpiteitä. Vesistöjen läheisyys lisää ja tiukentaa teollisuudelle asetettuja määräyksiä ja siten voi vaikeuttaa teollisuuden sijoittumista alueelle.

Edelleen ympärivuotinen asuminen on lisääntynyt myös Savonlinnan kaupungissa ja sen lähialueilla. Kaupungin tulee huomioida palveluita toteuttaessaan myös muista kunnista alueelle tulevat asukkaat, vaikka pääosa verotuloista ohjautuu henkilön kotikunnalle.

Vesistöisyys ja saaristoisuus ovat muovanneet myös kaupunkien keskustaajamien muotoa epäedulliseksi optimitilaan nähden. Esimerkiksi Savonlinnan kaupungin keskustaajama on venynyt nauhamaiseksi vesistöjen ja saarien vuoksi. Nauhamainen muoto on arvioitu aiheuttavan

optimitilaan verrattana sivistystoimeen noin neljän miljoonan euron vuotuiset lisäkustannukset. Osa sivistystoimeen kohdistuvista kustannuksista syntyy esimerkiksi optimitilaan verrattavien pidempien koulukuljetusten vuoksi. On arvioitu kaupungin tasolla vuosittaiseksi pirstaleisuuden vuosikustannukseksi arviolta yli 10 miljoonaa euroa. Vesistöisyys ja saaristoisuus ovat siten merkittävä lisärasite kuntien palveluiden järjestämisessä (Eero Vatanen, Simo Rautiainen: Saaristoisuuden ja vesistöisyyden vaikutukset kuntien kustannuksiin Hirvensalmella, Mikkelissä ja Savonlinnassa, s. 31, Itä-Suomen yliopisto/Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia, 2015, joka toimitetaan kokonaisuudessaan lausuntopyynnön tekijälle).

Edellä mainituista syistä myöskään kiinteä tieyhteys (silta) ei sellaisenaan saisi johtaa saaristokunta-aseman menettämiseen tai aseman huonontumiseen. Savonlinnan kaupungin keskustataajama sijoittuu kahden sillan väliselle alueelle, mutta alueella on monia saaristoisen ja vesistöisen alueen tunnusmerkkejä.

Savonlinnan kaupunginhallitus päätti 23.1.2023 § 10 antaa edellä mainitun sisältöisen lausunnon asiassa VN/30787/2022 täsmentäen kuitenkin, että selostusosassa vesistöisyyden ja saaristoisuuden kustannuksiksi kuvatut lukemat perustuvat vuoden 2015 tietoihin, kustannusten ollessa nykyisin tätä korkeammat.

Hämäläinen Markus

Savonlinnan kaupunki - Savonlinnan kaupunginhallitus 23.1.2023 § 10